

Primjena likovnih tehnika u izvannastavnim aktivnostima

Vidmar, Vinko

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:900560>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-06**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU
ODSJEK ZA VIZUALNE I MEDIJSKE UMJETNOSTI
SVEUČILIŠNI DIPLOMSKI STUDIJ LIKOVNA KULTURA

VINKO VIDMAR

**PRIMJENA LIKOVNIH TEHNIKA U
IZVANNASTAVNIM AKTIVNOSTIMA**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: doc. art. Zlatko Kozina

Osijek 2019.

SAŽETAK

Slobodno vrijeme, kao opća pojava suvremenog društva, zadire u sva područja društvenih zbivanja: ekonomska, socijalna, politička i kulturna te je sastavni dio društvenog i privatnog života pa i djelovanja svih zemalja, bez obzira na njihovo društveno uređenje, svih zanimanja i generacija. Jedan je od prvorazrednih faktora cjelokupnog razvoja suvremenog društva (V.Janković, 1973:121). Nekada je slobodno vrijeme bilo usmjereno na odmor i rekreaciju, a danas se pojam slobodnog vremena odnosi na formiranje osobnosti u odgoju i obrazovanju. U ostvarivanju ciljeva i zadataka škole, slobodne aktivnosti učenika imaju veliki značaj. Uz stjecanje proširenog znanja i poticanje zanimanja, bitno je prepoznavanje ne samo darovitih, nego i učenika koji pokazuju zanimanje za određena područja. Škole svake školske godine nude učenicima aktivnosti u koje se učenici mogu uključivati na osnovu slobodnog opredjeljenja. Na ovaj način niz aktivnosti u školi dostupan je svim učenicima pod jednakim uvjetima. To omogućuje visok stupanj motivacije, lakše i šire usvajanje znanja, priliku za istraživanje, razvijanje suradnje, socijalnih vještina i doživljaj osobne vrijednosti. Izvannastavne aktivnosti su dio školske prakse bez brojčanih ocjena, područje su slobodnog i samostalnog odabira. Njihovo sadržajno bogatstvo te prilagođenost potrebama i željama konkretne školske ustanove pruža mogućnost individualnog razvoja svakog djeteta. Česta su poveznica učenikovih aktivnosti u slobodno vrijeme te školskog plana i programa, a u Republici Hrvatskoj su najčešće vezana uz kulturu i sport, te tehničke znanosti.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	2
1.UVOD.....	4
2.SLOBODNO VRIJEME.....	5
2.1. Slobodno vrijeme u Grčkoj i Rimu.....	5
2.2. Uvođenje izvannastavnih aktivnosti u sustav odgoja i obrazovanja.....	6
3. SLOBODNO VRIJEME U ODGOJU I OBRAZOVANJU.....	8
4. PROBLEMI SLOBODNOG VREMENA.....	9
5. SLOBODNE AKTIVNOSTI U ŠKOLI.....	10
6. IZVANNASTAVNE I IZVANŠKOLSKE AKTIVNOSTI.....	11
6.1. Područja izvannastavnih aktivnosti u školi.....	13
6.2. Kultura škole.....	15
7. IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI U KURIKULUMU.....	16
7.1. Metode rada u izvannastavnim aktivnostima.....	16
8. UKLJUČIVANJE UČENIKA U IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI IZVANNASTAVNA AKTIVNOST.....	18
9. VODITELJ U IZVANNASTAVNIM AKTIVNOSTIMA.....	19
10. ULOGA RODITELJA.....	20
11. POLOŽAJ ŠKOLE U ODNOSU NA SLOBODNO VRIJEME.....	22
11.1. Cilj i zadaci izvannastavnih aktivnosti.....	23
11.2. Pedagoški kadrovi za slobodno vrijeme.....	24
12. ODABIR IZVANNASTAVNIH I IZVANŠKOLSKI AKTIVNOSTI.....	25
12.1. Likovna skupina.....	25
13. LIKOVNE TEHNIKE.....	27
14. IZVANNASTAVNA RADIONICA U SKLOPU „GLAZBOOSA “.....	28
15. ZAKLJUČAK.....	30
LITERATURA.....	31

UVOD

Slobodno vrijeme je značajna dopuna u životu svakog pojedinca. Svaka škola aktivnosti slobodnog vremena razvija unutar školskog kurikulumu prema svojim mogućnostima i zanimanjima učenika. Takvim načinom provođenja izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti dopunjuje se i podiže kvaliteta odgojnog rada u školi. Izvan nastavne aktivnosti ne provode se izolirano i odvojeno od drugih aktivnosti u školi, nego su jedinstveni proces, vrijedan element školskog kurikulumu i cjelokupnoga odgojno-obrazovnog rada. Slobodno vrijeme je cjeloživotni proces u kojemu osoba zadovoljava svoje aktualne potrebe, potvrđuje sebe, svoje znanje, vještine i sposobnosti. Izvannastavne aktivnosti su prve organizirane slobodne aktivnosti koje učenik slobodno bira prema svojim vlastitim potrebama, mogućnostima i afinitetima. Kultura škole značajno utječe na voditelje izvannastavnih aktivnosti na način međusobnog komuniciranja s učenicima, roditeljima, te ostalim djelatnicima škole. Izvannastavne aktivnosti su integrirani dio školskog kurikulumu, kojima se posvećuje raznolika pozornost, značaj, izvedba i evaluacija, a važan su čimbenik sveukupnog odgojno-obrazovnog djelovanja te obuhvaćaju dio nastavne djelatnosti s aktivnim sudjelovanjem učenika. Izvanškolske i izvannastavne aktivnosti su značajne, jer kod učenika potiču stvaralaštvo i cjeloviti razvoj svakog pojedinca u okolini, koja ga okružuje.

2. SLOBODNO VRIJEME

U društveno-pedagoškom kontekstu slobodno vrijeme čine aktivnosti u kojima su djeca i mladi prepušteni vlastitom izboru, u školi, ali i izvan nje. Slobodne aktivnosti nalaze se u funkciji zabave, odmora, razonode, razvijanju osobnosti i stvaralaštva. Svakom pojedinom djetetu slobodno vrijeme je bitno za cjeloviti razvoj osobnosti, učenje, obrazovanje, ali isto tako i prevencija za oblike poremećaja u ponašanju. Izvannastavne aktivnosti svojom kvalitetom mogu postati relevantnim čimbenikom odgoja i obrazovanja, koje je bitno za njihovo odrastanje i cjeloživotni razvoj. Slobodno vrijeme odlikuje težnja slobodnog izbora aktivnosti u odnosu na potrebe sudionika, njihovih interesa i mogućnosti. Postoji više teorija o pojmu slobodnog vremena. Sociolog Dumazedier daje sljedeće određenje slobodnog vremena: „Slobodno vrijeme je skup zanimanja kojima se pojedinac prepušta po vlastitoj miloj volji da se odmara ili zabavlja, bilo da razvija nova znanja ili sposobnosti, bilo da slobodno sudjeluje u društvenom životu ili da se bavi stvaralačkim radom, nakon što se oslobodio svojih profesionalnih, obiteljskih i društvenih obveza“(Dumazedier 1962.prema Janković, 1973., 29). Takvo slobodno vrijeme omogućava neprekidno proširivanje prostora za istinsko ljudsko življenje.(V.Mlinarević, M.Brust Nemet. 2012:15)

Božović (1979) ističe da je slobodno vrijeme skup aktivnosti kojima se pojedinac po svojoj volji može potpuno predati, bilo da se odmara i zabavlja, bilo da povećava razinu svoje informiranosti ili svoje obrazovanje, bilo da se dobrovoljno društveno angažira ili da ostvaruje svoju slobodnu stvaralačku sposobnost nakon što se oslobodi svojih profesionalnih obiteljskih i društvenih obaveza.(V.Mlinarević, M.Brust Nemet. 2012:16)

2.1. Slobodno vrijeme u Grčkoj i Rimu

Aristotel u knjizi *Politika* opisuje društveni život antičkog vremena, a u tom kontekstu i slobodno vrijeme kao „viši oblik“ ljudskog života. Za Aristotela je cilj rata mir, a cilj rada slobodno vrijeme. On napominje da su mir i blagostanje opasni ukoliko jedna zemlja ne zna što će sa slobodnim vremenom. (V. Janković. 1973:15)

Aristokracija je antičke Grčke provodila je svoje slobodno vrijeme u neprofesionalnim, izvanproizvodnim djelatnostima: u meditacijama, filozofiranju, u javnim raspravama po trgovima, prisustvovanjima prikazivanju komedija i tragedija, u muzici, likovnom stvaranju i

bavljenju raznim atletskim disciplinama. Dakle, u djelatnostima koje razvijaju vrline, jer je po tadašnjem shvaćanju, samo onaj koji ima slobodno vrijeme, može se uzdignuti do mudrosti i slobode duha, može ovladati životom i da u punoj mjeri uživa u njemu.

Jedan dio slobodnog vremena provodila je i aristokracija s ostalim slobodnim građanima na raznim igrama i svečanostima, kao što su: Olimpijske igre, Dionizijske, Pitijske, Nemejske igre, na kojima su se vršila natjecanja iz mnogih aktivnosti slobodnog vremena. Slobodno vrijeme u klasičnom smislu je sloboda od nužnosti. Za Platona, Sokrata, Aristotela i Epikura – ističe Borsch – sreća postoji samo u slobodnom vremenu i slobodno vrijeme nije igra, jačanje za novi rad (recreation), već se provodi zbog njega samog.

Rimski način slobodnog vremena za sve slobodne građane vršio se zajednički na raznim javnim mjestima, kao što su forumi, amfiteatri, a osobito terme sa svim njegovim raznovrsnim uređajima (kupališta, bazeni, knjižnice), pa još više na stadionima i cirkusima, koji su bili poprište brojnih igara. (V. Janković, 1973:16-17)

2.2. Uvođenje izvannastavnih aktivnosti u sustav odgoja i obrazovanja

Pojava većeg interesa za fenomen stvaralaštva utjecao je i na formalni odgoj i obrazovanje, školu i samu pedagogiju. Krajem 19. i početkom 20. st. pojavila su se dva pokreta, koje karakterizira okretanje djetetu kao subjektu odgoja i obrazovanja: pokret za umjetnički odgoj i pokret nove radne škole. Pokret za umjetnički odgoj važan je u pedagoškom smislu, jer je zagovarao slobodno izražavanje i kreativne aktivnosti uestetskom području. Pokret je prestao djelovati sredinom 20. st., no ideje o boljem upoznavanju sposobnosti, interesa i potencijala učenika su se održale. Pojavom tzv. “novih škola” orijentiranih na subjekta odgoja i obrazovanja došlo je do oslobađanja stvaralačkih aktivnosti, individualne slobode, samostalnog rada i otkrivanja (Previšić, 1987). U novoj školi, koja traži kvalitetno, produktivno i dinamičnije stjecanje znanja, prožeto kontinuiranom aktivnošću, neizbježno je koristiti kreativno mišljenje i ponašanje (Fudurić, 2012). No, redovna nastava ne može u potpunosti zadovoljiti potrebe i potencijale svakog učenika pa se to pokušava prevladati putem izvannastavnih aktivnosti. Uvođenju izvannastavnih aktivnosti prethodili su “vanrazredni” i “vannastavni rad” pod kojima su se podrazumijevale aktivnosti s istim

ciljevima, kao što ih ima nastava, samo se razlikuju pomjestu, činiteljima, oblicima i metodama rada. Reformom školstva iz početka 1950.-ih ti su nazivi zamijenili nazivom “slobodne aktivnosti” zato što im učenici pristupaju slobodnom voljom (Fudurić, 2012) i obuhvaćaju različita udruženja ili klubove koje biraju po vlastitim interesima (Rosandić, 1997). U našu su školsku praksu slobodne aktivnosti organizacijski uvedene 1954. godine. Do 1959., kada su poprimile konačni planski i programski oblik, slobodne aktivnosti izrastale su iz aktivnog, društveno korisnog i izvanškolskog rada. Do te godine bile su neravnomjerno zastupljene, ovisno o mogućnostima škole i sredine (Previšić, 1987). Naziv “izvannastavne aktivnosti” dovodi se u upotrebu 1980. godine zbog nemogućnosti jednostavnog, ali kompletnog naziva za tu vrstu aktivnosti. Previšić (1987, 23) kaže kako bi najprihvatljiviji bio naziv “izborne izvannastavne i izvanškolske slobodne aktivnosti”, pri čemu se “izbornost odnosi na način opredjeljivanja učenika na rad, sloboda ukazuje na stil rada i način odlučivanja, a mjesto i vrijeme izvođenja označava njihov izvannastavni i izvanškolski karakter”. Izvannastavne su aktivnosti pedagoški osmišljene aktivnosti, čija je funkcija odgoj i obrazovanje u slobodnom vremenu i za slobodno vrijeme (Mlinarević, Brust, 2009)

(Tvarog, M. (2016) Razvoj kreativnosti kroz izvannastavne aktivnosti učenika. Diplomski rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu Filozofski fakultet) (pristup: 22.8.2019).

3. SLOBODNO VRIJEME U ODGOJU I OBRAZOVANJU

V. Janković (1973) ističe da slobodno vrijeme ima mnogostranu važnost, značenje i ulogu u životu suvremenog društva, a posebno njegove tri funkcije: odmor, razonoda i razvoj ličnosti. S društvenog, ekonomskog i političkog aspekta naglašava da slobodno vrijeme kao produkt razvoja i napretka industrijaliziranog društva može pridonijeti humanizaciji rada, stvaranju ravnoteže u aktivnostima rada i slobodnog vremena; ono je opća društvena pojava koja pomaže sprečavanju negativnosti mehanizacije i automatizacije te služi kao dopuna radu i stilu života. (V.Janković, 1973:50). Također, mnogi autori, i sam Janković, ističu važnost slobodnog vremena u odgojno-obrazovnoj funkciji kao jedno od najvažnijih u procesu svestranog formiranja ličnosti. Ono pruža mogućnosti kompletiranja ličnosti, pozitivno utječe na zdravlje, fizički i mentalni razvoj, na oblikovanje pozitivnih crta karaktera, na kreativnost ličnosti i stvaranje bogatijeg sadržaja života. Aktivnostima slobodnog vremena stječe se viši stupanj obrazovanja, općeg i stručnog, pomaže se razvijanju dispozicija, sklonosti i talenata; ono je jedan od neizostavnih uvjeta za razvijanje fizičkih, intelektualnih, estetskih, radnih, tehničkih, moralnih i socijalnih kvaliteta u procesu formiranja svestrane ličnosti. (V.Janković, 1973:50)

Janković ističe slobodno vrijeme kao treću životnu djelatnost, gdje svaki pojedinac može zadovoljiti svoje potrebe i interese, može živjeti u skladu sa svojom individualnosti, može razviti i afirmirati svoju ličnost. Odgojem osposobiti čovjeka za to područje života znači u njemu razviti potrebu da se prema svojim sklonostima, sposobnostima i interesima aktivira na kulturnom, tehničkom ili nekom drugom području. (V.Janković, 1973:53)

S pedagoškog motrišta slobodno vrijeme u odgoju i obrazovanju treba biti osmišljeno, smisleno oblikovano i organizirano/strukturirano tako da omogućuje pojedincu da se bavi vrijednim, stvaralačkim, kulturnim i samoostvarujućim djelatnostima, u kojima će se realizirati i potvrditi. (Vesnica Mlinarević, 2012:39)

4. PROBLEMI SLOBODNOG VREMENA

Slobodno vrijeme djece i mladih veliki je vremenski prostor, a svojom životnošću, sadržajima i oblicima primjenjiv je i uklopljen u život mladih. Ukoliko je nedovoljno osmišljen i vođen, prostor slobodnog vremena može imati negativne implikacije u formiranju osobnosti (Mlinarević, 2004). Demografskim promjenama, promjenama u društvenom okruženju, individualnome i kolektivnom ponašanju djece i mladih, te odnosima unutar obitelji, mijenjaju se i stilovi provođenja slobodnog vremena, kao i mnogi drugi aspekti. Niz je čimbenika, koji utječu na probleme kulture slobodnog vremena djece i mladih, a valja ih artikulirati i osmisliti po mogućnostima zajedničkom aktivnošću stručnjaka iz različitih područja društvenih djelatnosti, posebice odgoja i obrazovanja (Mlinarević i sur, 2007). Ponekad djeca i mladi ne znaju raspolagati svojim slobodnim vremenom zbog vanjskih manipulatora, kao što su mediji, vršnjaci...Uhvaćeni su u mrežu velike ponude različitih sadržaja koje nudi potrošačko društvo, različitih proizvoda, prisutni su problemi odrastanja i procesa socijalizacije, obiteljski problemi i velika očekivanja. Zbog tih razloga djeca i mladi posežu za stvarima koje im nude neku novu, drugačiju perspektivu, daju dojam otvorenosti i snalažljivosti u društvu, itd..

Bammel (1993) upozorava na štetnost „sjedilačkog“ načina provođenja slobodnog vremena, virtualnog druženja u području slobodnoga vremena i na ovisnost mladih o računalu, različitim video igrama i sl. Jedan oblik ovisnosti je ovisnost o internetu, odnosno pretjerano korištenje interneta koje narušava psihičko i fizičko zdravlje, te uzrokuje poteškoće u socijalnom funkcioniranju. Također jedno od najzastupljenijih ovisnosti svakako je ovisnost o mobitelu već od nižih razreda osnovne škole. Izvanastavne i izvanškolske aktivnosti u osnovnoj i srednjoj školi područje su odgojno-obrazovnog djelovanja za kvalitetno provođenje slobodnog vremena, a to je jedan od načina prevencije ovisnosti i različitih oblika delikventnih ponašanja djece i mladih, ali i perspektiva za višu razinu kulture slobodnog vremena u odrasloj dobi.

Dva moćna utjecaja na slobodno vrijeme su mediji i potrošački konzumerizam. Mediji imaju i pozitivan utjecaj, no on je isto tako jedan od mogućih problema u kulturi slobodnog vremena.

(V. Mlinarević, 2012:43-47)

5. SLOBODNE AKTIVNOSTI U ŠKOLI

U pedagogiji slobodnog vremena odgoj se shvaća kao „oblikovanje društvenog bića“ i kao emancipacija svih njegovih sposobnosti, kreativnosti i mašte. Odgoj je izrazita komunikacijska djelatnost, koja povezuje učenika s učiteljem i nastavnim sadržajima, a zbog stalnih otkrića temelji se na osobnoj participaciji i aktivnosti učenika (Rosić, 2005). Jedan od najvećih izazova suvremene pedagogije jest omogućiti pogodne uvjete za kreativno stvaralaštvo u školi s ciljem da škola postane mjesto odgoja, koji će pripremati učenika za aktivan rad i djelovanje u društvu. (V. Mlinarević, 2012:59)

Bavljenje određenim aktivnostima u slobodno vrijeme ne ovisi samo o učenicima, roditeljima i školi, nego i o drugim čimbenicima, jer sva djeca i mladi nemaju jednake mogućnosti u odabiru mjesta življenja, obrazovanja, radnog mjesta pa tako i u korištenju slobodnog vremena. Odgojna strana škole postaje sve važnija, jer roditelji veći dio svoga vremena provode na poslu. Nastavni plan i program za osnovnu školu (HNOS, 2006) predviđa u nižim razredima samo jedan sat za provođenje izvannastavnih aktivnosti tjedno, a to nije dovoljno da se zadovolje individualne potrebe, mogućnosti i interesi djece. Iz tog razloga roditelji još upisuju djecu na različite dodatne aktivnosti, koje se provode izvan škole. Otvaraju se ustanove koje djeci pružaju različite kreativne radionice, a nisu nužno vezane samo za jedno područje, nego ujedinjuju više sadržaja u zanimljive, svrhovite i kreativne radionice. Primjer jedne takve ustanove je i Udruga Dokkica, koja pruža raznolik sadržaj izvanškolskih aktivnosti za djecu osnovnoškolske dobi.

Kada bi škola ponudila veći broj izvannastavnih aktivnosti i aktivnosti prema interesu i mogućnostima učenika i učitelja/nastavnika, učenici bi sve manje težili i odlučivali se za izvanškolske aktivnosti. Tada bi češće boravili u školi, a time bi školu više doživljavali kao mjesto ugodnog druženja umjesto shvaćanja škole kao mjesta „prisile na učenje“. Učenike bi trebalo pripremiti za aktivan život uzimajući u obzir njihova osobna iskustva i osobnost, odgajati ih u poticajnom socijalnom kontekstu škole, tj. škole koja živi i djeluje u duhu trenutnog vremena, ali i stvarnoga okruženja uže i šire društvene zajednice, koja zajedničkim silama odgaja. Uloga škole nije samo naučiti učenike kako znati, obrazovno djelovati, nego ih naučiti živjeti zajedno s drugačijima, biti aktivan, kreativan i svoj, razviti kulturu kod učenika i kvalitetu življenja. (V.Mlinarević, 2012:60-61)

6. IZVANNASTAVNE I IZVANŠKOLSKE AKTIVNOSTI

Izvannastavna aktivnost je oblik aktivnosti koji škola planira, programira, organizira i realizira, a u koju se učenik samostalno, neobvezno i dobrovoljno uključuje. (Državni pedagoški standard, 2008). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti su aktivnosti, koje svojim oblikom i djelovanjem najbolje pogoduju razvijanju učeničkih karakteristika. Suvremena škola mora djeci omogućiti razvoj svih njihovih sposobnosti, obogatiti ih iskustvom i pripremiti za aktivno sudjelovanje u društvu (Šiljković i sur., 2007). Moderna škola mora ponuditi bogatije aktualne sadržaje, strategije odgoja i obrazovanja te iskoračiti iz propisanih programa, poticati suradnju s drugim čimbenicima i sudgojiteljima neformalnog odgoja i obrazovanja te poticati partnerstvo s roditeljima. Slobodne aktivnosti jedan su od načina provođenja slobodnog vremena djece i mladih u osnovnim i srednjim školama. One su integralni dio odgojno-obrazovne strukture škole i izravno utječu na njezinu kulturu. Izvannastavnim aktivnostima potiču se stvaralačke sposobnosti i potencijali svakog pojedinca prema njegovim potrebama i mogućnostima. Pozitivna strana slobodnih aktivnosti je ta što su oslobođene pritiska i nadzora kao što je slučaj u nastavi, one su ispunjene sadržajima i aktivnostima koje djecu opuštaju, usrećuju, izgrađuju i omogućuju im otkriti skrivene potencijale, razvijaju sposobnosti i formiraju interese kod djece.

Ciljevi u programiranju izvannastavnih aktivnosti:

- Uvođenje učenika u društveni život;
- Razvijanje smisla za rad;
- Buđenje afiniteta za neku aktivnost;
- Angažiranje učenika u društvenokorisnom radu;
- Uspješan razvoj određenih sposobnosti;
- Pomoć u realizaciji općih ciljeva škole;
- Omasovljenje potrošača kulturnih dobara.

Važna je zadaća i podrška darovitim učenicima zbog poticanja interesa, pobuđivanja znatiželje, identifikacija i podrška darovitih učenika koji pokazuju interes za pojedino područje (V. Mlinarević, 2012:62)

Svoje slobodno vrijeme učenici mogu provoditi u školi u obliku izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti. Škola danas nastoji što više aktivirati učenike, kako u odgojno-obrazovnom sustavu tako i u društvu. Puževski (2002, 120) navodi osnovne karakteristike djelovanja i postojanja suvremene škole:

- angažiranosti tako da cijelu svoju društveno-pedagošku konstrukciju postavi i usmjeri kako bi omogućila što puniji razvitak mladoga čovjeka, odgoj svih njegovih osobina i posebnosti, te stvorila mogućnosti socijalizacije učenika.

- otvorenosti kako bi ostvarila podruštvljavanje odgoja te se transformirala iz u sebe zatvorenog učilišta u društveno i pedagoški otvorenu instituciju

- samoupravnost kao stupanj demokratičnosti koji u samoupravnoj praksi uvodi, priprema i odgaja za demokratsko ponašanje.

Kao oblik rada s djecom izvannastavne i izvanškolske aktivnosti imaju određene specifičnosti, što u organizaciji, a što u realizaciji aktivnosti koje provode (Šiljković i sur., 2007). Puževski (2002) ističe kako izvannastavno i izvanškolsko angažiranje mladih omogućuje njegovanje kulture slobodnog vremena, a onda i proces profesionalnog usmjeravanja kroz brižljivo uvođenje mladih u svijet znanosti, tehnike, rada, kulture, umjetnosti i ostala pedagoška htijenja za koja se u tom radu pružaju mogućnosti realizacije. Izvanškolske aktivnosti čine različiti organizacijski i programski oblici okupljanja učenika u društvima, klubovima i drugim institucijama izvan škole. (Šiljković i sur. 2007 prema Cindrić, 1992). Izvannastavne aktivnosti predstavljaju odgojno planirane djelatnosti koje omogućavaju svestrano potvrđivanje učenikove ličnosti, a nastavniku daju mogućnost proširenoga obrazovnog utjecaja pri čemu je uključivanje učenika u njih, uglavnom, regulirano zakonskim propisima (Previšić, 1987). Petković, M. (2016)Učitelji i učenici – sukreatori izvannastavnih aktivnosti. Diplomski rad: Osijek Sveučilište J.J. Strossmayera.

6.1. Područja izvannastavnih aktivnosti u školi

Postoji više podjela područja i sadržaja izvannastavnih aktivnosti, a u radu se donosi prema Nastavnom planu i programu (2006.), Jurčiću (2008) i Mlinarević i Brust Nemet(2012). Nastavni plan i program za osnovnu školu (2006, 7) donosi sljedeće sadržaje i područja izvannastavnih aktivnosti:

- literarne, dramske, novinarske, filmske radionice, likovne radionice, organiziranješkolskog radija i školskih novina, projekti – umjetnički stilovi i razdoblja (odjeća, komunikacija, obrasci ponašanja, prehrana, itd.), glazbeni projekti (prepoznavanje trajnih vrijednosti i kvaliteta u umjetničkoj glazbi i ostalim glazbenim pravcima, primjerice, pop, rock, jazz i dr.), zbarsko pjevanje, itd.,
- prirodoslovno-matematičko područje, koje omogućuje iskustveno učenje i razmatranje odnosa, primjerice, čovjek i biljke, čovjek i životinje, pokusi iz kemije, kemija u okolišu, kemija u svakodnevnom životu, meteorologija, istraživanje uzroka i posljedica prirodnih nepogoda, kartografija, genetika, astronomija i sl.,
- sportsko-zdravstveno-rekreacijsko područje koje se odnosi na stjecanje sportskih vještina i sposobnosti (nogomet, košarka, odbojka, šah...), učenje društvenih folklor, ovladavanje vještinama i sposobnostima korektivne gimnastike, vježbama relaksacije i dr.,
- njegovanje nacionalne i kulturne baštine, koje se odnose na izradbu i realizaciju projekata o istraživanju zavičaja, etnologije, turističke kulture i sl.,
- očuvanje prirode i okoliša te zdravoga načina života – istraživanje zavičaja i očuvanje njegova okoliša, učenje o očuvanju okoliša, stjecanje kulture življenja uzdravom okolišu za zdrav okoliš,
- društveno-humanistički projekti i radionice (građanski odgoj i obrazovanje, pravodjece i ljudska prava),
- učeničko zadržavanje; seosko gospodarstvo, domaćinstvo, pčelarstvo, osnovne tehnike kukičanja, vezenja, pletenja, uređenje školskih vrtova i sl.,
- tehničko stvaralaštvo (tehničke inovacije, tehnike modeliranja i građenja, maketarstvo, i dr.).

Jurčić (2008,11) navodi da se prema nastavnim područjima izvannastavne aktivnosti može uvjetno grupirati u područja:

- tjelesne i zdravstvene kulture,
- prirodoslovlja i ekologije,
- jezično-umjetničko i
- informatičko-matematičko područje.

Prema namjeni, dijeli na izvannastavne aktivnosti koje utječu na razvitak ličnosti učenika (obrazovne, umjetničke, informativno-poučne), a prema mjestu ostvarivanja izvannastavne aktivnosti organiziraju se u školskom prostoru i izvan škole.

Mlinarević i Brust Nemet (2012, 79) predlažu sljedeća odgojno-obrazovna područja u izvannastavnim aktivnostima:

- jezično-komunikacijsko područje,
- društveno-humanističko područje,
- matematičko-prirodoslovno područje,
- tehničko-tehnolojsko područje,
- tjelesno-zdravstveno područje,
- umjetničko područje,
- praktični rad i dizajniranje.

Izvannastavne aktivnosti u školi mjesto su osobnog razvoja svakog učenika i zbog toga im se treba dati posebna pozornost. Postoje različite izvannastavne aktivnosti koje setrenutno provode u školama. Nastavni plan i program propisuje određene sadržaje i područja izvannastavnih aktivnosti, ali školskim kurikulumom određuje se plan i program izvannastavnih aktivnosti što znači da učitelj sam odabire koju izvannastavnu aktivnost će voditi. (V. Mlinarević, 2012:77-82)

6.2. Kultura škole

Kulturu škole čini cjelokupno ozračje od okruženja i ustroja, preko sudionništva i odnosa, do samostalnog ponašanja samopouzdanih i odgovornih građana (Previšić, 2011). Ona je postignuće jedne organizirane zajednice koja smatra da je kontinuirano istraživanje odgojno-

obrazovne prakse put k njezinom dubljem razumijevanju i mijenjanju, koja uvažava potrebu kontinuirane dvosmjerne komunikacije i odnosa djece, odraslih i okruženja za učenje, te ističe važnost zajedničkoga življenja i učenja svih sudionika. Kultura je vrijednost ili način življenja, način na koji razvijamo sustav vrijednosti, tijek normi, vrijednosti, vjerovanja, tradicije i rituala koji su s vremenom nastajali (Peterson, 2002., prema Vujičić, 2011.). Kvaliteta klime (kultura škole, emocionalna, socijalna, razredna klima, izvannastavne aktivnosti i sl.) izravno utječe na doživljavanje i ponašanje učenika, postizanje ciljeva i zadataka nastave i motive učenja, a povezana je s interpersonalnim odnosima i načinima komuniciranja.

O kulturi odgojno-obrazovne ustanove raspravlja Vrcelj (2003) kao o uzajamnom utjecaju triju čimbenika:

1. Stavovi i uvjerenja osoba u ustanovi i vanjskoj okolini;
2. Kulturne norme i pravila ustanove;
3. Odnosi među osobama u ustanovi.

Međuodnos navedenih čimbenika znatno utječe na kvalitetu odgojno-obrazovne ustanove, te zadovoljstvo osoba u njoj. (V. Mlinarević, 2012:86)

Pojam odgojno-obrazovne klime/ozračja/kulture može se objasniti traženjem odgovora na pitanje: „*Kako se osjećaju učenici i učitelji u odgojno-obrazovnom procesu?*“ Zbog toga je važno znati kakva klima prevladava u razredu, osjeća li se ugodna ili neugoda. Klima u razredu bitan je čimbenik napredovanja učenika i njegovog psihičkog razvoja. (V. Mlinarević, 2012:86 - 87)

7. IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI U KURIKULUMU

Dinamika i djelovanje školskog kurikulumu obuhvaća nekoliko područja koja su ishodište i smjernice školskog kurikulumu, a ujedno su i ishodište za gradnju kurikulumu izvannastavnih aktivnosti:

1. Učinkovitost škole;
2. Proces učenja i poučavanja;
3. Kultura škole;
4. Školski menadžment;
5. Profesionalnost učitelja i njegov osobni razvoj;
6. Ciljevi i strategije razvoja kvalitete.

Moderni školski kurikulum mijenja odnose između škole i društva, škole i gospodarstva, škole i roditelja, škole i društvenih skupina te omogućuje različitost, prepoznatljivost i originalnost škole. Međusobno učenje danas je potreba i pretpostavka uspješnih škola na svim razinama i potreba povezanosti svih podsustava odgoja i obrazovanja. Školski kurikulum utvrđuje dugoročni i kratkoročni plan i program škole. Donosi se na osnovi *Nacionalnog okvirnog kurikulumu*. Školski kurikulum učiteljima daje perspektivu profesionalnog razvoja, a školu čini mjestom stabilne motivacijske strukture, osobnog djelovanja i uključivanja u procese razvoja škole, te mjesto dugoročne kooperativnosti. (Baranović 2006). On učiteljima pruža perspektivu, mogućnost osobnog djelovanja i uključivanja u procese škole; omogućuje kooperativnost u predmetu i pruža odgovore na složena pitanja nastave. (V. Mlinarević, 2012:126-127)

7.1. Metode rada u izvannastavnim aktivnostima

U Nacionalnom okvirnom kurikulumu (2010.) predlažu se otvoreni didaktičko-metodički sustavi, koji učenicima i učiteljima/nastavnicima pružaju mogućnost izbora sadržaja, metoda, oblika i uvjeta za ostvarivanje programskih ciljeva. Metode rada učitelja u ulozi voditelja očituju se u održavanju učenikove pozornosti za zajednički dogovorene aktivnosti i u učenikovu interesu i potrebi za sudjelovanjem u radu tijekom izvannastavnih aktivnosti. Voditelj izvannastavnih aktivnosti je pokretač i organizator u izvođenju, on otkriva

sposobnosti učenika te na njih usredotočuje svoje djelovanje. Smišljenim metodičkim postupcima učitelj izvannastavnih aktivnosti potiče, uključuje i osamostaljuje učenika u djelovanju, vodeći brigu o njegovim razvojnim posebnostima.(Juričić, 2008)

Igra je prirodna djetetova djelatnost, kao takva prisutna je u povijesti čovječanstva i česta metoda u izvannastavnim aktivnostima. Ona se koristi u oblicima individualnog rada, rada u paru ili skupnog rada. Kao prirodni oblik učenja i razvoja djeteta, korištenje igre u nastavi i izvannastavnim aktivnostima zahtjeva dobru pripremljenost učitelja/nastavnika. Provođenje igre može biti spontano, djeca je mogu osmisliti i obogaćivati, može ju usmjeravati učitelj, a može imati i cilj koji se želi postići u nastavi. Učitelji bi trebali prilagoditi igru određenom uzrastu, sposobnostima, interesima i potrebama učenika. Prednosti učenja kroz igru su bolja koncentracija i pažnja učenika, pozitivni stavovi učenika prema ovom obliku rada, veća aktivnost djece u odnosu na druge oblike učenja, manji umor djece, veća motivacija, veći interes djece. Igra učenje čini zanimljivim, pasivni učenici postaju aktivniji, povećava se uključenost učenika s teškoćama te do izražaja dolaze njihove mogućnosti.

Projekt je jedna od motivirajućih i kreativnih suvremenih metoda u nastavi(Barkley i sur.,2005) i jedan je od mogućih vidova aktivnog učenja. Kvalitetno odvijanje projektne nastave potiče učenički angažman tijekom rada, a kao krajnji rezultat pridonosi zadovoljstvu usvojenosti gradiva. Taj je oblik nastave koristan u radu na kompleksnim temama i zadacima. Ključno je da projektni zadatak bude dovoljno izazovan za učenike te da je riječ o složenom zadatku, koji pojedinac ne može izvesti sam. Iznimno je važno jasno objasniti ciljeve projekta te načine i kriterije vrjednovanja kvalitete projekta. U skupini uključivati učenike različitih sposobnosti nego formirati grupe prema sposobnostima učenika jer njihova različitost pridonosi uspješnosti u učenju (Munjiza i sur.,2007) Tijekom rada na projektu učenike treba usmjeravati na zajednički rad. (V. Mlinarević, 2012:153-158)

8. UKLJUČIVANJE UČENIKA U IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI

Svako dijete ima pravo na izbor izvannastavnih aktivnosti, one mu omogućuju da se osjeća ispunjeno, slobodno i zadovoljno. Njegovim samostalnim odlučivanjem o onome čime se želi baviti izvan obvezne nastave, učeniku se pruža mogućnost za potvrđivanje, dokazivanje, odnosno pokazivanje što može i zna stvarati. Izvannastavne aktivnosti treba temeljiti na: slobodi izbora, dobrovoljnosti uključivanja, zadovoljstvu bavljenja određenom aktivnošću, koja osigurava osobni i cjeloviti razvoj učenika. Drugim riječima, učenik bira aktivnost kojom će se baviti izvan nastave. Za njega je ta aktivnost neprinudnoga karaktera, interesna je i individualizirana. Zadovoljeni interesi imaju razvojnu i stvaralačku ulogu (Arbunić, 1998).

Bavljenjem slobodnim aktivnostima učenici produbljuje svoja znanja i interese, zabavljaju se, istražuju, druže se i uče o socijalnim vještinama. Razvijaju samopouzdanje, sigurnost u sebe, uče biti odgovorne osobe, stječu radne navike, upoznaju se s drugim učenicima i školama. Učenici svojim izborima za određenu aktivnost pokazuju svoje interese, talente i sklonosti, koje bi željeli osnažiti. Mogućnost izbora izvannastavne aktivnosti korak je prema slobodi i izražavanju u skladu s mogućnostima i sklonostima u kojima se može iskazati učenikova kreativnost. (V. Mlinarević, M. Brust Nemet, 2012:189)

9. VODITELJ U IZVANNASTAVNIM AKTIVNOSTIMA

Ključnu ulogu u izvannastavnim aktivnostima svakako ima voditelj. On oblikuje ozračje odgojno-obrazovne skupine, koja značajno utječe na ukupnu kulturu škole. Kultura škole isto tako značajno utječe na voditelje izvannastavnih aktivnosti, način na koji komuniciraju međusobno, kao i s učenicima, roditeljima, te djelatnicima škole. S obzirom da su voditelji izvannastavne skupine primarni kreatori kulture odgojno-obrazovne skupine, na njima je da izgrade i oblikuju norme, aktivnosti i načine ophođenja koje će izgraditi posebnu kulturu odgojno-obrazovne skupine. O njemu ovisi ponašanje i djelovanje pojedinca te međusobni odnosi u cijeloj odgojno-obrazovnoj skupini ili u pojedinome timu. Cilj svakog voditelja je stvoriti kulturu odgojno-obrazovne skupine, koja se temelji na povjerenju i prihvaćanju, koja će biti temelj za uspostavu poticajne okoline i ugodnoga ozračja. Glavni pokazatelji zdrave kulture su suradnja, kolegijalnost i učinkovitost.

Kvalitetna kultura odgojno-obrazovne skupine temelji se na pozitivnoj interakciji voditelja i učenika te učenika međusobno. Njezino bitno obilježje je aktivno uključivanje učenika. Učenici trebaju sudjelovati, odlučivati i zajedno s voditeljem sudjelovati u kreiranju poticajnoga okruženja; sudjelovati u rješavanju problema; planiranju školske budućnosti te stvoriti skupno ozračje, homogenost i uvjete, tj. poticajnu i pozitivnu kulturu odgojno-obrazovne skupine (Sušanj, 2011).

Ako u učionici ne postoji ugodno raspoloženje, radost, opuštenost, igra, smijeh, sloboda izražavanja, tolerancija, alternativna mišljenja, demokratičnost, ne može se govoriti o potrebnoj emocionalnoj klimi. Bez emocionalne klime nije moguće postizanje povoljnih rezultata. Emocionalne osobine voditelja utječu na emocionalnu klimu u odgojno-obrazovnoj skupini. Voditelj mora vjerovati u sebe i svoje sposobnosti, imati visoko samopoštovanje i pozitivnu sliku o sebi, trebao bi biti tolerantan i empatičan, svojim radom poticati dječju radoznalost, fluentnost ideja, originalnost, te sve što utječe na razvoj stvaralaštva i izgradnju kreativnih stavova.

Voditelj izvannastavnih aktivnosti treba voditi odgojno-obrazovni proces dinamično i primjereno stilu učenja svakog pojedinog učenika. Ponekad je u odgojno-obrazovnom procesu promijeniti nastavne strategije i oslušivati potrebe učenika te ih na taj način motivirati za aktivno sudjelovanje u pojedinoj aktivnosti. (V. Mlinarević, M.Brust Nemet, 2012:206-207)

10.ULOGA RODITELJA

Uspješnost izvannastavnih aktivnosti određuju mnogi čimbenici te je potrebno uspostaviti međusobnu suradnju, koordinaciju rada što nije lak i jednostavan zadatak. Škola je u nas odavno trebala prestati biti državna institucija, gradimo je kao društvenu instituciju smišljenog pedagoškog djelovanja ističe Puževski (2002) Škola bi trebala biti životna radna zajednica za društveni odgoj mladih u kojoj oni, uz pomoć pedagoških radnika i sve više drugih odraslih žive, uče i rade u jednoj humanoj i demokratskoj atmosferi, te tu zadovoljavaju i svoje različite životne potrebe u izvannastavno i u slobodno vrijeme. Ono što je bitno drugačije u odnosu na prošla vremena jest to što roditelji više ne prepuštaju svu ulogu odgoja i obrazovanja unutar škole isključivo nastavnicima, već stvaraju svoje vlastite zahtjeve i očekivanja prema nastavnicima i cjelokupnom školskom osoblju želeći tako uspostaviti partnerske odnose pomoću kojih će moći, u suradnji s ostatkom školskog kolektiva, adekvatno kontrolirati i usmjeravati rast i razvoj vlastitog djeteta (Kosić, 2009). Kolak je (2006) definirao suradnju s roditeljima kao bitan društveni proces, koji obuhvaća niz aktivnosti i djelatnosti (a mijenjaju se ovisno o vremenu i postojećim uvjetima) učitelja i roditelja, a cilj im je što kvalitetniji, sigurniji i uspješniji razvoj učenika. Kako bi se postigao cilj koji je na vrhu prioriteta svima onima koji su u odgojno-obrazovnom kontaktu s djecom (roditelji, nastavnici), a podrazumijeva stvaranje samostalne, savjesne, odgovorne i kozmopolitske ličnosti djeteta, nužno je uspostaviti povezujuću kariku između roditelja i nastavnika, a ta karika upravo nosi naziv partnerstvo (Kosić, 2009).

Iz tako definiranog cilja suradnje učitelja i roditelja Kolak (2006) utvrđuje i zadatke suradnje:

- međusobna razmjena informacija koja pridonosi napretku učenika;
- sudjelovanje roditelja u raznim nastavnim i izvannastavnim aktivnostima;
- uspostavljanje raznih oblika neslužbenog druženja roditelja i učitelja;
- uključivanje roditelja u organe upravljanja i organizaciju škole;
- uključivanje roditelja u mehanizme evaluacije;
- osnaživanje roditelja kao donatora i volontera;
- razvoj sposobnosti učitelja za rad s roditeljima.

Kako bi takva suradnja bila uspješna potrebno je dodatno obrazovati i roditelje i učitelje. Iako su toga svjesni i stručnjaci i sami roditelji, relativno je mala spremnost roditelja na uključivanje. Razlozi za to su uglavnom: teški uvjeti življenja, nenaviklost roditelja na preventivne programe te loša iskustva stečena tradicionalnim metodama izvedbe kurikuluma (Kosić, 2009). Podrška roditelja u učenju podrazumijeva poticanje djeteta na učenje, stvaranje uvjeta za zadovoljavanje učeničkih interesa u izvannastavnim aktivnostima, organizaciju vremena, zajedničko raspravljanje i unaprjeđivanje kvalitete školskih aktivnosti (Mlinarević i Brust Nemet, 2012). Učinkovitost odgoja u slobodnom vremenu odraz je jedinstva teorije i prakse odgojnog rada, stručne i znanstvene osposobljenosti voditelja, njihove pedagoške kulture i metodičko-voditeljskog umijeća u radu, te suradnje s roditeljima čija djeca i mladež sudjeluju u pojedinim interesnim slobodnim aktivnostima (Rosić, 2005, 216).

Uloga roditelja/odgajatelja u izvannastavnim aktivnostima vrlo je bitna zbog toga što potiču svoju djecu na rad, a time i pozitivno utječu na stav učenika prema školi.

11. POLOŽAJ ŠKOLE U ODNOSU NA SLOBODNO VRIJEME

Uloga škole u odnosu na slobodno vrijeme učenika, posebno u procesu razvoja kulture provođenja slobodnoga vremena, postaje sve značajnija. Škola je danas u znatnoj mjeri tradicionalna odnosno preopterećena sadržajima, zadacima, provjeravanjem i ocjenjivanjem, pa postaje upitno mogu li učenici udovoljiti svim njezinim zahtjevima i različitim školskim obvezama, uz prirodno zadovoljavanje potreba za igrom, odmorom i razonodom.

Kod aktivnosti slobodnoga vremena najvažnije je njihovo pozitivno usmjerenje, a ono se može postići upravo pedagoški osmišljenim aktivnostima, koje društveno i kulturno vrijednim sadržajima osiguravaju zadovoljavanje individualnih potreba mladih. Kroz cijelu nastavnu godinu učenici kroz različite aktivnosti, vježbe i sadržaje usvajaju nova znanja, bogate postojeća i oplemenjuju zajedništvo. Aktivnim i redovitim sudjelovanjem u odabranoj aktivnosti, učenici uz učenje aktivno bogate svoju maštu i kreativnost, kao i svakodnevne radne navike i odgovornost.

Škola je i socijalna zajednica, mjesto učenja, ali i susreta učenika, uz uvažavanje svih njihovih razvojnih karakteristika i potreba koje se mogu realizirati tek u dijalogu škole s okolinom. Škola tranzicije nema više samo tradicionalnu ulogu, jer se u obrazovanju nude nove mogućnosti izvan nastave. Neke su od mogućnosti iskoraka škole iz zadanih okvira različite izvannastavne i izvanškolske aktivnosti, koje u Hrvatskoj imaju dugu tradiciju i uspješnu praksu. Kod aktivnosti slobodnoga vremena najvažnije je njihovo pozitivno usmjerenje, a ono se može postići upravo pedagoški osmišljenim aktivnostima koje društveno i kulturno vrijednim sadržajima osiguravaju zadovoljavanje individualnih potreba mladih. (Pedagogija.hr.URL:<http://www.pedagogija.hr/ekvilibrij/izvannastavne-aktivnosti-i-njihov-utjecaj-na-ucenikovo-slobodno-vrijeme.html>)

11.1. Cilj i zadaci izvannastavnih aktivnosti

Najvažniji dio kod izvannastavnih aktivnosti je njihovo pozitivno usmjerenje koje se postiže pedagoški osmišljenim aktivnostima koje svojim društvenim, kulturnim, znanstvenim i sportskim sadržajima osiguravaju zadovoljavanje potreba djece i mladih poštujući slobodu kao imperativ slobodnog vremena. Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti imaju u ostvarivanju ciljeva veliko značenje (Rosić,2005:148). Autor govori da je uz stjecanje znanja i nove kvalitete znanja, važna zadaća je poticanje interesa, pobuđivanje znatiželje, identifikacija i podrška darovitih učenika koji pokazuju interes za pojedina područja.

Zadaci izvannastavnih aktivnosti koji se ostvaruju u pojedinim izvannastavnim aktivnostima u školi su sljedeće:

- Povezivanje. Proširivanje i produblivanje znanja, vještina i navika stečenih u nastavi i izvannastavnih aktivnosti;
- Usvajanje novih znanja, vještina i navika;
- Razvijanje interesa za društveno koristan, humanitarni i volonterski rad;
- Identifikacija darovitih učenika i učenika koji pokazuju pojačani interes za pojedino područje;
- Pobuđivanje znatiželje;
- Osposobljavanje za aktivnosti u slobodnom vremenu koje će biti u funkciji razvoja odgoja i obrazovanja, prevencije svih vrsta ovisnosti, zaštite i unapređivanja zdravlja;
- Osposobljavanje za aktivno sudjelovanje u društvenom životu i njegovom civilnom i demokratskom razvoju;
- Poticanje dječjeg stvaralaštva;
- Osposobljavanje za komunikaciju, interakciju i kooperaciju s drugima;
- Omogućavanje upoznavanja drugih i drugačijih;
- Omogućavanje učenja fleksibilnosti i tolerancije.

Rosić predlaže (2005:180) rangiranje zadataka kako bi bili sigurni da će jedan od najvažnijih zadataka izvannastavnih aktivnosti biti u školi:

- Prvo raditi samo na važnim i nužnim zadacima;
- Ako je potrebno, zadatke obavljati prema njihovoj hitnosti;
- Uvijek se fokusirati samo na jedan zadatak;
- Efikasnije obavljati zadatke u određenom vremenu;

- Postavljene zadatke ostvarivati koliko je to moguće u određenim okolnostima;
- Isključiti sve zadatke koje mogu obaviti drugi ljudi;
- Na kraju planiranog vremena obaviti evaluaciju;
- Ne ostavljati nezavršenima one zadatke, koji predstavljaju mjerilo učeničkih interesa i osobnog interesa.

Cilj slobodnovremenskih aktivnosti je bavljenje što raznovrsnijim djelatnostima u različitim djelatnostima, te je iznimno važno i bavljenje izvannastavnim aktivnostima u različitim područjima kako bi se stekla iskustva, prihvaćanje različitih uloga i stvaranje mogućnosti za upoznavanje djece i mladih sa kulturom i znanostima na drugačiji način.

(V.Mlinarević,2012:143-144)

11.2. Pedagoški kadrovi za slobodno vrijeme

Prema Jankoviću (1973) pedagoško osposobljavanje kadrova za razne zadatke i vrste aktivnosti slobodnog vremena vrši se danas sistemski gotovo u svim razvijenim zemljama pomoću raznih tečajeva, nastavničkih škola i fakulteta, i to kao sastavni dio studija pedagogije i sociologije ili kao poseban studij u vidu specijalizacije. Postoji i niz organizacija koje priređuju tečajeve za voditelje na pojedinim područjima: u ljetovalištima, dječjim igralištima, stambenim zajednicama, za muzičke aktivnosti, razne vrste sportova, tehnički odgoj, itd. U kraćim tečajevima mogu se stjecati kvalifikacije za organizatore i voditelje slobodnog vremena u poduzećima, tvornicama i komunama. Slobodno vrijeme u suvremenoj školi postaje ne samo opći pedagoški princip nego isto tako i važno didaktičko načelo. Škola ima brojne mogućnosti da preko nastave upozna učenike sa smislom i sadržajem daljnjeg usavršavanja i samoobrazovanja iskorištavanjem slobodnog vremena.

12. ODABIR IZVANNASTAVNIH I IZVANŠKOLSKI AKTIVNOSTI

Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti zamišljene su kao svojevrsni strukturirani prostor slobodnog vremena, odnosno „produženo“ odgojno djelovanje koje nudi škola ili ustanove u blizini škole. Izvannastavne aktivnosti odnose se na one koje se održavaju izvan vremena nastave, ali u zgradi škole, dok su izvanškolske one koje se održavaju, kako im i samo ime govori, izvan zgrade škole. Tu se, primjerice, ubrajaju razni lokalni sportski klubovi, škole plesa, škole stranih jezika izvan matične škole, udruge, i sl.

U djetetovoj okolini trebao bi postojati širi raspon opcija koje može odabrati jer je upravo slobodno vrijeme iznimno važno za samoaktualizaciju djece. To je vrijeme u kojem djeca razvijaju svoj osobni potencijal i svoje vještine, vrijeme u kojem će shvatiti prema čemu osjećaju veću strast, a što ih može dovesti i do odabira karijere jednog dana.

Nakon odabira određene aktivnosti roditelji moraju brinuti o tome da je dijete i zaista pohađa. Ako je potrebno, treba i inzistirati na tome, jer se tako djeca uče odgovornosti i dosljednosti. Ujedno ih se podučava da je rad i trud jedini način za svladavanje prepreka. U praksi se pokazuje da su upravo učenici s najviše izvanškolskih i izvannastavnih aktivnosti ujedno i oni koji ostvaruju i najbolji akademski uspjeh. Dijete ne smije ostati potpuno pasivno i neuključeno jer upravo putem izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti razvija i svoje socijalne vještine, organizacijske sposobnosti, upoznaje samo sebe te sklapa prijateljstva i prikuplja iskustva i uspomene.

12.1. Likovna skupina

Budući da je broj sati predviđenih za redovitu nastavu likovne kulture premalen, u gotovo svakoj školi provode se izvannastavne aktivnosti vezane za likovnu kulturu. To su likovne skupine u kojima se učenicima omogućuje više vremena za izražavanje vlastitih osjećaja i doživljaja svijeta oko sebe crtežom, uporabom boja, oblikovanjem skulptura. Svrha izvannastavnih aktivnosti je da učenicima koji pokazuju zanimanje za likovnu kulturu bude omogućena dodatna nastava u kojoj će se baviti određenim likovnim projektima ili temama isplanirani programom. Nadopuna likovnim sadržajem omogućuje djeci razvoj

divergentnog mišljenja mašte i kreativnosti, razvijanje kreativnosti i usvajanje estetskih vrijednosti, razvijanje sklonosti i interesa za likovno stvaralaštvo, razvijanje temeljnih znanja i pozitivnih stajališta prema umjetničkom stvaralaštvu i izražavanja razvoja svijesti o potrebi očuvanja prirode i okoliša.

Programom se nastoji obuhvatiti sve što je u satnici potisnuto na rub ili utopljeno u mnoštvu drugih sadržaja. Likovni kao izvannastavna aktivnost namijenjena je učenicima koji pokazuju sklonosti za likovno izražavanje i stvaranje. Pomoću njih će razvijati kreativnost i samostalnost koristeći različite likovne tehnike i motive i predstaviti njihove radove na školskim izložbama ili putem dječjih časopisa.

13. LIKOVNE TEHNIKE

Ako bi naveli primjer provedbe izvannastavnih školskih aktivnosti koristeći se pri tome likovnim tehnikama, uveo bih ga u projekt koji bi nosio korist u više smjerova. Morao bi sadržavati edukativne elemente gdje bi djeca u provedbi projekta usvajala tehnologiju i likovni pristup izvan školskih klupa nastavnog plana. Isto tako, projekt bi nadopunjavao školski plan i program u smjeru nadograđivanja kvalitete škole, kao odgojno obrazovne institucije. Takav projekt bi gradio suradnju i odnose djece različitih kulturalnih i socijalnih pozadina stavljajući ih u jednako okruženje. Iznimno je bitno učiti djecu snalaženju u raznim prostorima od školskih klupa, hodnika te dvorišta kako bi svoju spoznaju i usvojene vještine koristili kao društveno dobro. Projekt bih smjestio u dvorište škole gdje bi se oslikavao zid većih dimenzija. Koristio bih trajne vanjske boje, zaštitnu opremu, plan i raspored rada, vremenski rok za provedbu projekta, video i audio, kao i foto dokumentiranje te kratki seminar ili plakat svakoga djeteta po završetku rada. Seminar bi koristio djetetu kao svojevrsno sredstvo u kojem bi spoznao eventualne propuste u radu te kao gradivni zaključak kroz koji postaje svjestan procesa izvedbe i tehnologije materijala koji su potrebni za provedbu projekta. Plan i program provedbe projekta bi svakako morao biti prilagođen stvarnom stanju, što znači prilagoditi ga osobama s poteškoćama. Pristup, zadatke i vrijeme održavanja. Tema koja bi se koristila bi bila usklađena s vremenom u kojem bi se projekt održao. To znači da bi motiv bio usmjeren edukativnoj svrsi, kao dodatan sadržaj izgleda škole.

Primjena likovnih tehnika u projektu bi se vršila po nastavnim načelima gdje bi učenici kroz oslikavanje prolazili simboliku, karakteristike i zadane likovne pojmove. Održala bi se rasprava na temu te bi zajedničkim prijedlozima zaključili motiv i skicu po kojoj će se oslikavati zid. Naučili bi primjenu zaštite na radu, osiguravanje i zaštitu radnoga mjesta te način primjene likovne tehnike oslikavanja akrilnom pastom i akrilnim sprejom. Kroz oslikavanje bi vršili video, audio i fotografsko dokumentiranje procesa rada te primjenu likovne tehnike od same pripreme radnoga mjesta pa do njegova čišćenja.

14. IZVANASTAVNA RADIONICA U SKLOPU „GLAZBOOSA“

Likovne radionice kao dopunski sadržaj seminarima, institucionalnim suradnjama, obilježavanjem obljetnica, stručnim skupovima i dr., imaju bitnu ulogu u društvenom i edukativnom smislu. Kao primjer naveo bih likovnu radionicu u sklopu dana glazbenih svečanosti GLAZBOOS, koji je održan u prosincu 2017. godine. Na radionici je sudjelovalo 10 učenika 4. razreda osnovne škole. Postupak radionice je bio takav da su djeca taktilno, u zatvorenim kutijama bez mogućnosti gledanja u objekt, kroz otvore na lijevoj i desnoj strani kutije ispitivali rukama predmet. Na taj način su služeći se glinamolom prenosili oblik predmeta koji se nalazi u kutiji. Djeca su prije početka zadatka upoznata sa pravilima po kojima se predmet ne smije vaditi iz kutije, te da se u bilo kojem trenutku predmet može opipati. Učenici su se smjeli koristiti svim sredstvima oblikovanja koja su bila na stolu. Također, upoznati su sa korištenjem i svojstvima glinamola te primjerom na koji način se pomoću modelirke ili ruku objekt može oblikovati. Vremenski su učenici imali 30 minuta za modeliranje, te ostalih 15 minuta za prezentaciju svoga rada. Nakon prezentacije slijedilo je otkrivanje pravog predmeta i usporedba forme, dimenzije i oblika. Predmeti koji su korišteni za kopiranje su bili šalica, reljefna loptica, zviždaljka te nekoliko plastičnih figurica životinjskog oblika. Tijekom oblikovanja djeca su sa voditeljem vršila raspravu o likovnim pojmovima kroz oblike koje su iznosili prilikom taktilnog opažaja i spoznaje samoga oblika.

Primjeri radionice:

ZAKLJUČAK

Dijete promatra likovno djelo na svoj način, prema svom stupnju intelektualnog razvoja. Jedna od zadaća odgajatelja, roditelja i učitelja u likovnoj kulturi je naučiti kako gledati neko umjetničko djelo, te ponavljanjem i uspoređivanjem proizvesti kod djeteta i učenika duhovno stanje i naviku da shvati djelo i uživa u njemu. Kroz razgovore o likovnom djelu djeca usvajaju likovne vrijednosti, razvijaju sposobnost opažaja i prepoznavanja osnovnih likovnih pojmova. Jedan od zadataka likovnog obrazovanja je razvijanje kreativnih sposobnosti motiviranih emocijama i izraženom motorikom. Uz pomoć izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti dijete razvija svoje socijalne vještine, organizacijske sposobnosti, upoznaje samo sebe te sklapa prijateljstva, prikuplja iskustva i uspomene. Prilikom biranja izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti djeca se trebaju voditi svojim interesima i svojim sposobnostima. Iznimno je bitno da dijete stekne što realniju sliku o u čemu je dobar i gdje se najbolje snalazi. Uloga roditelja je ukazivanje na mogućnosti u njihovoj okolini i prikupiti podatke o različitim opcijama, a dijetebi trebalo moći samo odabrati aktivnost koju želi sukladno svojim željama i sposobnostima.

LITERATURA

1. Janković, V. (1973), Slobodno vrijeme u suvremenoj pedagoškoj teoriji i praksi, Zagreb: Pedagoško – književni zbor
2. Mlinarević, V. Brust Nemet, M. (2012), Izvannastavne aktivnosti u školskom kurikulumu, Osijek: Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku Učiteljski fakultet
3. Grgurić, N. (2003), Oblikovanje papirom, alufolijom i didaktički neoblikovanim materijalima, Zagreb: Educa
4. Petrač, L. (2015), Dijete i likovno umjetničko djelo, Zagreb: Alfa

Članci na internetu

1. Valjan Vukić, V. (2016), Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti učenika - višestruke perspektive (<https://hrcak.srce.hr/177319>) pristupljeno: 9.8.2019.
2. Šiljković, Ž.; Rajić, V.; Bertić, D. (2007), IZVANNASTAVNE I IZVANŠKOLSKE AKTIVNOSTI (<https://hrcak.srce.hr/23549>) pristupljeno: 10.8.2019.
3. Fudurić, B. (2012) Mogućnosti rada u izvannastavnoj aktivnosti (<https://hrcak.srce.hr/82863>) pristupljeno: 12.8.2019
4. Martinčević, J. (2010) PROVOĐENJE SLOBODNOG VREMENA I UKLJUČENOST UČENIKA U IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI UNUTAR ŠKOLE (https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=94831) pristupljeno: 22.8.2019.
5. Udruga Dokkica (<http://www.dokkica.hr/>), pristupljeno 22.8.2019.
6. Akademija za umjetnost kulturu (http://www.uaos.unios.hr/uaos/index.php?option=com_content&view=article&id=6834:glazbos-2017&catid=219:glazbos-2017&Itemid=1211) pristupljeno: 5.8.2019